

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

Проте, відповідно до норм Сімейного кодексу України, розірвання шлюбу в Україні може здійснюватися як в судовому так і позасудовому порядку (здійснюється органами РАЦС). В Туреччині розлучення здійснюється тільки судовими органами, а саме сімейними судами особливої юрисдикції.

Отже, факт розірвання шлюбу українськими органами РАЦС, в Туреччині визнано не буде. А відповідно, у такому випадку, право на розлучення за українським законодавством в органах РАЦС носить лише декларативний характер. Це в свою чергу, суттєво збільшує термін розлучення, оскільки така ситуація зобов'язує звертатись до суду.

Таким чином, нами проаналізовано міжнародно-правове співробітництво України та Туреччини у сфері регулювання шлюбно-сімейних відносин. Нами з'ясовано, що внутрішнє законодавство вищезазначених держав у врегулюванні шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом містять правову колізію. Однак, в силу наявності Угоди між Туреччиною та України, норми міжнародного приватного права цих держав, при розірванні шлюбу, на практиці не застосовуються. Основним аспектом визначення права держави є спільне громадянство або ж місце спільного проживання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон Туреччини «Про міжнародне приватне право та міжнародний цивільний процес». URL: <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/070601>
2. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Угода між Україною та Турецькою Республікою про правову допомогу та співробітництво в цивільних справах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_600

ТЛУМАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Василенко В.

Студент I року магістратури ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Славко А.С.

асистент кафедри МСПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Очевидним видається той факт, що правова система сучасної України нині переживає період входження до європейського правового простору. З огляду на необхідність приведення вітчизняного права у відповідність до норм і принципів

міжнародного права важливим є вивчення європейського правового досвіду та європейської правової доктрини. Особливо цей процес стосується сфери забезпечення прав людини [2].

У статті 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ), «високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції» [1]. Однією з таких гарантій є презумпція невинуватості. Серед положень, що становлять юридичний зміст засади презумпції невинуватості й забезпечення доведеності вини, є також положення, відповідно до якого всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь цієї особи (ч. 3 ст. 62 Конституції України, ч. 4 ст. 17 КПК України). Як зауважують дослідники, у світовій історії юриспруденції це правило бере витoki з римського права, зокрема з положення «*in dubio pro reo*» («маючи сумніви, утримайся» - лат.) [5].

Пункт 2 статті 6 ЄКПЛ гарантує, що «кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вини не буде доведено в законному порядку» [1]. Вбачається, що презумпція невинуватості є однією з основоположних засад кримінального судочинства в правовій державі. Водночас вона є важливим елементом права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 ЄКПЛ, яка є частиною національного законодавства в силу статті 9 Конституції України (як міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України).

У судовому процесі принцип презумпції невинуватості виконує цілу низку завдань. Зокрема, окресленню функцій презумпції невинуватості присвятила свою роботу Т. Фулей. Дослідниця виділила такі функції презумпції невинуватості:

1) Гарантійна. Ця функція спрямована на закріплення привілейованої позиції обвинуваченого в кримінальному процесі, адже не він має доказувати свою невинуватість, а навпаки – на прокурора покладається обов'язок доказування винуватості, і при цьому він може послуговуватись лише тими засобами, які не посягають на права обвинуваченого;

2) Захисна. Зазначена функція має, щонайменше 2 аспекти: з однієї сторони, заборона презюмувати винуватість перешкоджає засудженню, яке ґрунтується на недостатніх доказах та на односторонній оцінці доказового матеріалу і цим самим сприяє недопущенню судових помилок; з іншої сторони, через заборону вважати обвинуваченого винуватим у зв'язку з повідомленням про підозру, принцип презумпції невинуватості не дозволяє стверджувати, що обвинувачений є злочинцем;

3) Компенсаційна. Ця функція спирається на реалізацію принципів змагальності та рівноправності сторін у процесі. Те, що обвинувачений має право правову допомогу під

час досудового розслідування, не робить його сильнішою стороною в процесі, адже у розпорядженні прокурора цілий слідчий апарат, який допомагає йому в збиранні доказів. У судовому розгляді прокурор та підсудний мають рівні права на подання доказів, участь в їх дослідженні, доведення їх переконливості та деякі інші);

4) Активізуючи. Наведена функція сприяє правильному здійсненню процесуальної діяльності у кримінальному провадженні. Таким чином презумпція невинуватості впливає на поліпшення якості роботи правоохоронних органів і сприяє винесенню судом законного та обґрунтованого рішення) [3].

Однак, незважаючи на фіксацію презумпції невинуватості у найважливіших міжнародно-правових актах, які закріпили універсальні стандарти основних прав людини, та нормативне закріплення в Конституції України (стаття 62), на практиці принцип презумпції невинуватості часто порушується, свідченням чого є, зокрема, низка рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), у тому числі - щодо України. Слід зауважити, що законодавче закріплення конституційного принципу презумпції невинуватості ще не означає автоматичного здійснення і ефективної реалізації прав і свобод людини в діяльності різних органів державної влади. Вбачається, що важливим є створення і реальне функціонування дієвого механізму реалізації цього принципу з урахуванням положень, викладених насамперед у рішеннях ЄСПЛ щодо пункту 2 статті 6 Конвенції [3].

Право кожного обвинуваченого у кримінальній справі вважатись невинуватим і покладати на сторону обвинувачення обов'язок довести усі твердження щодо наявності вини, не є абсолютним, оскільки у кожній юридичній системі є презумпції факту і права, щодо яких Конвенція, в принципі, не заперечує (наприклад, до такого висновку дійшов ЄСПЛ у справі Falk проти Нідерландів). Крім того, варто наголосити, що держави-учасниці можуть, зокрема, за певних умов зробити караними доконаний факт або очевидний намір, незважаючи на те, чи є вони наслідком протиправного умислу або недбалості (справи Salabiaku проти Франції або Janosevic проти Швеції). Тобто, п. 2 статті 6 ЄСПЛ приписує державам запроваджувати такі презумпції в розумних межах і беручи до уваги тяжкість випадку, а також зберігаючи права сторони захисту (Salabiaku проти Франції; Radio France і Інші проти Франції, Klouvi проти Франції)[4].

При цьому варто наголосити, що принцип презумпції невинуватості доволі часто порушується самими працівниками правоохоронних органів, наприклад, при їх спілкуванні з пресою. Сталий підхід ЄСПЛ щодо права на презумпцію невинуватості полягає у тому, що порушення цього принципу матиме місце, якщо судові рішення або заява посадової особи щодо особи, обвинуваченої у вчиненні кримінального злочину,

відображає думку про її вину до того, як вона буде доведена відповідно до закону. Достатньо мати навіть за відсутності будь-якого формального висновку певні підстави припускати, що суд або посадова особа вважає обвинуваченого винним. Слід принципово розрізняти повідомлення про те, що когось просто підозрюють у вчиненні злочину та чітку заяву про те, що особа вчинила злочин, зроблену за відсутності остаточного вироку. Суд неодноразово підкреслював важливість добору посадовими особами слів у своїх виступах, якщо вони оприлюднюють свої заяви ще до судового розгляду справи та визнання особи винною у вчиненні певного злочину (наприклад, справа «Bohmer проти Німеччини») [6]. У практиці щодо України варто загадати справу «Dovzhenko проти України», що стосувалась, у тому числі, порушення принципу презумпції невинуватості щодо заявника через те, що при спілкуванні з журналістами правоохоронці були надто категоричними у своїх судженнях. У своєму рішенні ЄСПЛ встановив таке: «При оцінці змісту висловлювань, що розглядаються, Суду достатньо відзначити, що в газетній статті затриманий згадувався як «злочинець» без будь-яких застережень. Така оцінка, надана високопоставленим працівником міліції, сприймалась як встановлений факт і прирівнювалась до заяви про вину заявника у вчиненні злочину, в якому він підозрювався. Ця заява передувала оцінці відповідних фактів компетентним судовим органом і спонукала громадськість вважати заявника винним до того, як його вина була доведена відповідно до закону» [7].

Отже, презумпцію невинуватості слід розуміти як основоположний принцип (насамперед кримінально-процесуального права) і водночас як право людини, важливий елемент права на справедливий судовий розгляд. Вона тісно пов'язана з іншими правами, зокрема на свободу і особисту недоторканність, правом на повагу до приватного життя, правом власності тощо. Розгляд презумпції невинуватості в ширшому контексті сучасних викликів вимагає нових підходів до її розуміння.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. / База «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Белкін М. Л. Презумпція невинуватості як складова права на справедливий судовий розгляд у рішеннях Європейського суду з прав людини. Правничий вісник Університету "КРОК". 2013. Вип. 15. С. 69-73.
3. Фулей Т. Презумпція невинуватості: концептуальні підходи. Слово Національної школи суддів України. 2012. № 1. С. 39-53.

4. Довідник із застосування статті 6 Європейської конвенції з прав людини / European Court of Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_UKR.pdf.
5. Мамка Г. М. Презумпція невинуватості в системі засад сучасного кримінального провадження. Право і суспільство. 2017. № 1. С. 246-251.
6. Рішення у справі «Bohmer проти Німеччини» від 03.10.2002 року / HUDOC. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60668>.
7. Рішення у справі «Dovzhenko проти України» від 12.01.2012 року / HUDOC. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-174579>.

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ГЕТЬМАНА П. СКОРОПАДСЬКОГО

Наумов А. С.

Студент I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Завгородня В. М.

к.ю.н., доцент, завдувач кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Здобуття незалежності новою державою і становлення її як суб'єкта міжнародних відносин ніколи не буває простим процесом. Україна отримала незалежність у 1991 році в результаті розвалу СРСР, однак, впродовж понад 20 років, аж до Революції Гідності не змогла стати по-справжньому суверенною державою, яка визначає власні геополітичні пріоритети задля благополуччя своїх громадян. Залежність від постачання російського газу і кредитної підтримки північного сусіда, корумпованість політичної еліти, яка діяла як у внутрішній, так і у зовнішній сфері на власну користь без урахування реальних інтересів народу, ледь не коштували нашій країні можливості відбутися як самостійній суверенній державі, спричинили анексію Російською Федерацією Криму і війну на Сході. Подолання загроз сучасній державності України без дієвої міжнародної підтримки буде суттєво ускладненим, якщо взагалі не неможливим.

Пошук шляхів виходу з непростой геополітичної ситуації є одним з основних завдань, що стоять нині перед Україною. Правильний напрям у вирішенні цих проблем може підказати нам історичний досвід, тому особливо необхідними і актуальними нині стають історичні дослідження подій, які відбувалися в Україні в минулому. Особливий інтерес у цьому плані для сучасних дослідників складає історія становлення міжнародної правосуб'єктності нашої країни в період Української революції. Не применшуючи